

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพความพร้อมของโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน เพื่อการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตามปัจจัยที่กำหนดไว้ 7 ด้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานวิจัยมากขึ้น จึงได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
- ตอนที่ 2 แนวคิดและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาวิชาชีพพระยะสัน
- ตอนที่ 3 โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียน
- ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน
- ตอนที่ 5 การประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
- ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 7 กรอบความคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียน" ไว้หลายทรรศนะด้วยกัน บางทรรศนะกล่าวเน้นในด้านวัตถุประสงค์ บางทรรศนะพุ่งเล็งถึงวิธีดำเนินการและการจัดการศึกษา บางทรรศนะจะพาดพิงถึงสิ่งอื่น ๆ อีกหลายอย่าง

บรรจง ชูสกุลชาติ (2522) ให้คำนิยามว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การศึกษาที่พยายามจะจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนซึ่งผิดหวังในระบบโรงเรียน หรือไม่ได้รับความเสมอภาคในระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสดูแลแสดงความเสมอภาคและให้สมหวังในการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่รอดปลอดภัย และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม

อุ้นตา นพคุณ (2523) อธิบายว่า *การศึกษานอกระบบโรงเรียน* หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าว มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่าเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัดและตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และปัญหาของชุมชน

สุนทร สุนันท์ชัย (อ้างถึงใน อุดม เศษกีวงศ์, 2534) ได้ให้ความหมายของ *การศึกษานอกระบบโรงเรียน* ว่า นิยามของการศึกษาในทางสังคมวิทยา คือ การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ความคิดที่ผู้ใหญ่กระทำต่อผู้เยาว์ เพื่อให้ผู้เยาว์มีความสามารถที่จะรับบทบาทของผู้ใหญ่ในอนาคต

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2529) ได้ให้ความหมายของ "*การศึกษานอกระบบ*" ว่าเป็น กิจกรรมทางการศึกษาใด ๆ ที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียน ภาคปกติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะแยกออกเป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมหลักก็ตาม โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้บริการต่อประชากรให้ได้รับการเรียนรู้ ทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่

ปฐม นิคมานนท์ (2522) ได้ให้ความหมายของคำว่า *การศึกษานอกระบบโรงเรียน* หมายถึง กิจกรรมที่สังคมตั้งใจจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ละบุคคลจะสนใจ

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533) ได้ให้ความหมายของ *การศึกษานอกระบบโรงเรียน* ไว้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบแน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสม และความต้องการของผู้เรียน ยึดหลักปรัชญาที่ว่า การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักใช้ความคิดตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีอิสระจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยมีวิธีการเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ยั่งยืน และเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดเพื่อคนทุกคนในสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) การศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า "กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใด ๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยยึดหลักการที่ว่าเป็นการสนองความต้องการ ความสนใจและแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ

คณะเลขาธิการการประชุมสัมมนาการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย มูลนิธิเฟรดเดอริคเนอร์แมน แห่งประเทศเยอรมันนี และเวिल्ด์ เอดูเคชัน แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามว่า การศึกษานอก (ระบบ) โรงเรียน หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลายที่อยู่นอกระบบชั้นเรียนภาคปกติ

พอล จาง (Paul Chang : 1974) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ว่าเป็นการศึกษาหรือเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล 3 ประเภท โดยไม่คำนึงถึงอายุเป็นเกณฑ์ นั่นคือ

1. ประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน และกลายเป็นบุคคลที่อ่านเขียนไม่ได้
2. ประชาชนที่ได้รับการศึกษาบ้าง แต่ด้วยเหตุบางประการจึงจำเป็นต้องออกจากโรงเรียนเสียก่อน
3. ประชาชนที่ได้รับการศึกษาระดับหนึ่ง และภายหลังเข้าทำงานมีความจำเป็นและประสงค์ที่จะศึกษาเพิ่มเติม

เดวิด ไคลน และโทมัส บีคีน (David Kline and Thomas B. Keehn) (อ้างถึงในทวีป อภิลิทธิ์, 2523) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เหมือนกับการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชั่วชีวิต การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ เป็นคำที่หมายถึงชนิดของการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อเป็นทางเลือก

หรือส่งเสริมการศึกษาระบบในโรงเรียน หรือเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเปิดช่องว่างของประชากรจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถจะรับบริการจากระบบการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่ยืดหยุ่นได้ง่าย

เจมส์ อาร์ เซฟฟิลด์ และริคเตอร์ พี. ดีโจมา (James R. Sheffield and P. Diejomaoh : 1972) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นคำที่มีความหมายกว้างครอบคลุมการฝึกอบรม และการสอนนอกระบบชั้นเรียนเกือบทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การเรียนของบุคคลแต่ละบุคคล จากพ่อแม่ จากโรงงาน ไปจนถึงการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนได้รู้หนังสือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะเป็นบริการเพื่อสนองความต้องการ เช่น

1. เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน
2. เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาจากระบบโรงเรียนแล้ว ได้มีโอกาสหาความรู้และได้การฝึกฝนเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำหรับการที่จะไปประกอบอาชีพ
3. สำหรับช่วยให้ผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

โค เอส. เบรมเบ็ค และทีโมธี เจ.ทอมสัน (Cole S. Brembeck and Tim J. Thomson : 1973) ได้ให้คำจำกัดความการศึกษานอกโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาก่อให้เกิดทักษะและความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนอกระบบโรงเรียนตามปกติ เป็นการผสมผสานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่มีมาตรฐานแน่นอนและดูเหมือนว่าไม่สัมพันธ์กันเลย โดยมีจุดมุ่งหมายไปสู่เป้าหมายนานัปการ

ฟิลลิป เอช คูม (Phillip H. Coombs) (อ้างถึงใน กชกร สังขชาติ, 2528) ได้ให้คำนิยามการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ ไม่ว่ากิจกรรมจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมต่างหาก หรือจัดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่ ๆ อื่น ๆ เป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียน ที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมายและอย่างมีความมุ่งหมาย ตัวอย่างเช่น สถานเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน (ยกเว้นโรงเรียนอนุบาล) โรงเรียนมุ่งให้โอกาสแก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเมื่ออยู่ในวัยที่ควรได้รับการศึกษาหรือที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด โรงเรียนผู้ใหญ่ กิจการลูกเสือ อนุภาชาต ยุวสิกกร กลุ่มสนใจ ศึกษาดนตรี การฝึกฝนอาชีพ กลุ่มกสิกร ฯลฯ

จากนิยามความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามที่ได้ประมวลมาจาก แนวทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนภาคปกติ
2. เป็นกิจกรรมที่สังคมจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งต่างไปจากการศึกษาแบบธรรมดาวิสัย (Informal Education)
3. มุ่งสร้างความสามารถของผู้เรียนให้รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างมากกว่าที่จะให้พื้นความรู้อย่างกว้างขวางเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education)
4. ส่งเสริมความเป็นอยู่ด้านส่วนตัวหรือสังคมให้ดีขึ้น ตลอดจนเพิ่มพูนความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้เรียนด้วย
5. กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาจจะมีจุดมุ่งหมายหรือเขียนในสิ่งเดียวกันกับการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่มักแตกต่างกันที่วิธีการจัดและกลุ่มบุคคลที่มารับบริการ
6. ผู้ที่ทำการศึกษาไม่จำเป็นที่จะต้องมีวุฒิทางครู จะเป็นใครก็ได้ที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญด้านต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาล ช่างไม้ พนักงานอนามัย เป็นต้น
7. เครื่องมือที่ใช้อาจเป็นไปได้หลายแบบ เช่น การใช้โปสเตอร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อันสามารถจะนำความรู้จากวิทยากรเหล่านั้นไปสู่ผู้ประสงค์จะเรียนได้
8. สถานที่เรียนจัดได้ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในสถานพยาบาล วัด ศาลาประชาคม หรือสถานที่ที่ได้นัดหมายกันมา
9. ผู้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาจจะเป็นเอกชน รัฐ หรือรัฐร่วมกับเอกชนก็ได้

หลักการและแนวคิด

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการให้บริการทางการศึกษาที่นอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งอาจจัดขึ้นทั้งในรูปแบบที่เป็นกิจกรรมการศึกษาโดยตรงหรือจัดร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อมุ่งให้ประชาชนสามารถคิดและแก้ปัญหาตลอดจนฝึกทักษะด้านอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในเมืองและชนบท โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมและประเทศชาติเป็นส่วนรวม

แนวคิดและหลักการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดเป็นแนวปฏิบัติในทุกกิจกรรมและทุกกลุ่มเป้าหมายที่รับผิดชอบก็คือ “มุ่งส่งเสริมให้ประชาชน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ” โดยจะพยายามลดช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบทในเรื่องความแตกต่างของโอกาสทางการศึกษาให้ลดน้อยลง

สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ และการใช้การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนตามกระบวนการนี้ ซึ่งแนวคิดนี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนต่างก็มีความสำคัญและมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกัน แต่ทุกคนจึงควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและมีเกียรติในฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง
2. มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและสามารถกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามที่ต้องการได้
3. บุคคลถ้ามีโอกาสย่อมเรียนรู้เปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรม ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในความรับผิดชอบต่อสังคมของตนให้สูงขึ้นได้
4. บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการคิดริเริ่ม การเป็นผู้นำและมีศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ ถ้าได้รับการพัฒนาให้ถูกต้อง จะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

การดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว จึงออกมาในลักษณะการให้บริการทางการศึกษา ที่มีความสอดคล้องและต่อเนื่องให้เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งกิจกรรมต่าง ๆ ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2534)

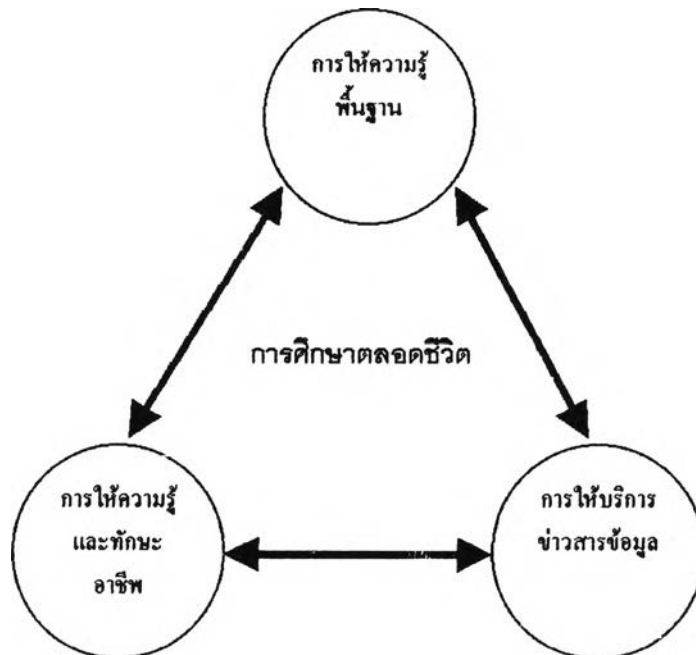
1. **การให้ความรู้พื้นฐาน** เป็นการให้ความรู้ด้านหนังสือและด้านวิชาการขั้นต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการคิดและการตัดสินใจในการดำรงชีวิตประจำวัน กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ และการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่าง ๆ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทย์และไปรษณีย์ เป็นต้น

2. **การให้ความรู้ด้านทักษะวิชาชีพ** เป็นการเสริมสร้างทักษะด้านวิชาชีพเพื่อให้ประชาชนมีฝีมือที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการอยู่ดี กินดี สามารถพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและ ระยะยาว โดยจัดในรูปโรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ประจำที่ โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ และกิจกรรมกลุ่มสนใจ

3. **การให้บริการข่าวสารข้อมูล** เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวันในอันที่จะปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะสภาพของสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญมากในการดำเนินชีวิตมนุษย์ จำเป็นที่ประชาชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นคนทันกับเหตุการณ์ โดยการอ่านหนังสือ เอกสารและสิ่งพิมพ์ ตลอดจนรับทราบข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ เพื่อจะได้มีข้อมูลพร้อมในการตัดสินใจประกอบกิจการใด ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ทั้งนี้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีหลักว่าต้องดำเนินการให้ต่อเนื่องกัน โดยประชาชนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตนับตั้งแต่การให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการได้รับการฝึกทักษะและวิชาชีพที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ สามารถแสดงดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิแสดงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แนวการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย มูลนิธิเฟรเดอริกนอร์แมน (เยอรมันนี) และเวिल्ด์ เอดูเคชั่น ได้เสนอแนวการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ดังนี้ (จรรยา พานิชย์ณลินไชย, 2528)

1. มุ่งที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะช่วยบรรเทาปัญหาความแตกต่างในด้านรายได้ของประชาชน
2. จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สัมพันธ์กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ของประเทศ และควรส่งเสริมในด้านเกษตรและอุตสาหกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศและประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมและเกษตร ซึ่งสืบเนื่องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน
3. เน้นให้เห็นความสำคัญของการให้ความรู้ความชำนาญ ตลอดจนการสร้างสรรทัศนคติที่มุ่งประโยชน์ในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ส่วนรวม นอกเหนือไปจากการเรียนเพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคล

4. พึ่งเล็งในการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ดีของไทย ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ ในขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่เหมาะสม ควบคู่กันไปกับการให้ความรู้ทางวิสามันท์ และวิชาชีพ

5. กำหนดวัตถุประสงค์เนื้อหาของหลักสูตรและการดำเนินงานให้สนอง ความต้องการของส่วนบุคคลและส่วนรวม ทั้งสังคมในเมืองและชนบท ทั้งนี้หลักสูตรและการดำเนินงานอาจจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพและความจำเป็น

6. ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรพิจารณากำหนดเนื้อหาใน เรื่อง ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศดังต่อไปนี้

6.1 การวางแผนครอบครัว

6.2 เศรษฐกิจเบื้องต้น

6.3 การสงวนทรัพยากรธรรมชาติ และการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

6.4 ประชาธิปไตยในแง่ของสิทธิการปกครอง และในแง่ของการดำเนิน

ชีวิต

6.5 ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดเพื่อมุ่งเน้นพัฒนาและส่งเสริม คุณภาพชีวิตของประชาชนทุกรูปแบบ โดยเน้นให้ความสำคัญในเรื่องความรู้ความชำนาญทั้ง ทางวิสามันท์และวิชาชีพควบคู่กันไป การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรจะแตกต่างกันออกไปตาม สภาพและความจำเป็นของส่วนบุคคลและส่วนรวม โดยมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ผักผ่อนหรือพัฒนา ความรู้เฉพาะอย่าง ตามความต้องการและความสนใจของประชาชน และจะต้องมุ่งเพื่อแก้ ปัญหาสภาวะของประเทศในสังคมปัจจุบันเป็นประการสำคัญด้วย

ประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจุบันการดำเนินการด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทย ได้จัดขึ้น โดยหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งจัดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กันตามความต้องการและหรือ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานของตน ซึ่งพอจะแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. *การให้ความรู้สำหรับเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต* หมายถึง การศึกษาจัดสำหรับช่วยให้ผู้เรียนคิดและแก้ปัญหาเป็น มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพและเครื่องมือที่ใช้ศึกษานหาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบการคิด การตัดสินใจในการดำรงชีวิตประจำวัน การศึกษาประเภทนี้มักจะมีลักษณะที่กำหนดเนื้อหาสาระไว้เป็นแบบแผน มีจุดเริ่มต้นและจุดจบของกระบวนการเรียนรู้ที่แน่นอน เป็นหลักสูตรที่จัดให้กับประชาชนที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ ผู้ได้รับประกาศนียบัตรตามหลักสูตรนี้มีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้ที่ได้ประกาศนียบัตรจากโรงเรียนภาคปกติ

ในรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทนี้ กระทรวงศึกษาธิการนับว่าเป็นหน่วยงานหลักที่จัด ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับ 1 - 5 และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งในด้านการดำเนินงานส่วนใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเอง นอกนั้นก็เป็นการสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น กรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ จัดส่งเคราะห์หญิงบางประเภท เป็นต้น

2. *การเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต* หมายถึง การให้การศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ การศึกษาประเภทนี้นั้นเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสิ้น แต่จะมีลักษณะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพของผู้เรียน อาจจัดให้มีเนื้อหาเสริมต่อจากการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไร้พื่นความรู้ทางช่างอยู่บ้าง แต่หากจะไปประกอบอาชีพช่างเครื่องยนต์ จะต้องเรียนวิชาทักษะในด้านนี้เพิ่มเติมอีกจากโรงเรียนสารพัดช่าง โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่หรือสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ฯลฯ

การศึกษาประเภทนี้ เป็นการจัดสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นประมาณ 5 - 10 ชั่วโมง หรือ 100 - 300 ชั่วโมง หรือจัดเป็นหลักสูตร 3 - 6 เดือน และอาจจัดเป็นชั้นเรียนหรือกลุ่มนอกชั้นเรียน การศึกษาประเภทนี้มีหน่วยงานเป็นจำนวนมากที่ให้ความสนใจและดำเนินการ เช่น กรมแรงงาน กรมประชาสงเคราะห์ กรมพัฒนาชุมชน กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ เป็นการศึกษาสำหรับบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งสองประเภทที่กล่าวข้างต้น การศึกษาประเภทนี้มีความมุ่งหมาย

- 3.1 เพื่อให้ข้อมูลและข่าวสารที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 3.2 เพื่อย้ำและส่งเสริมความรู้ความคิดต่าง ๆ
- 3.3 เพื่อป้องกันการลืมหนังสือและสิ่งที่ได้เรียนรู้อมาแล้ว

กิจกรรมของการศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ การจัดห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน การเผยแพร่โดยแผ่นภาพ นิตยสาร หนังสืออ่าน การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ฯลฯ

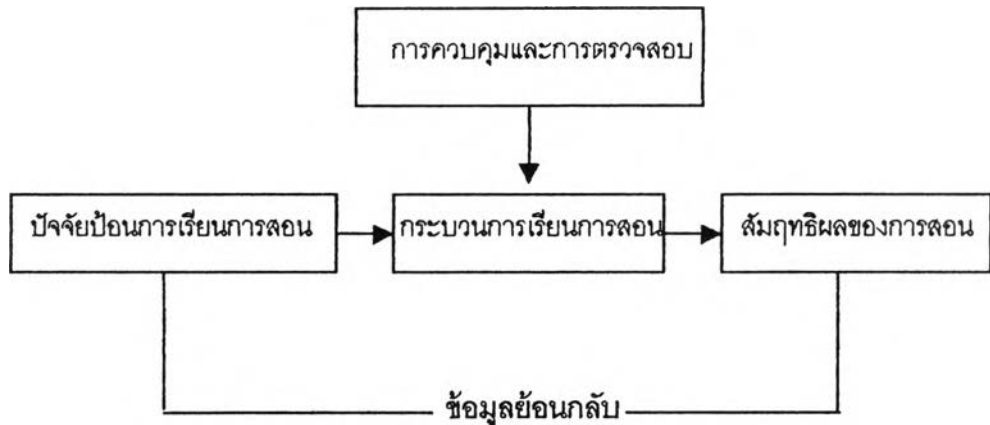
หน่วยงานหลายหน่วยงานที่ดำเนินงานในด้านนี้ เช่น กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ กรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น (จรรยา พานิชย์ผลินไชย, 2528)

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีการจัดขึ้นในหลากหลายรูปแบบตามความต้องการและหรือวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน ที่มีทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นการให้ความรู้เพื่อเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต ผู้เรียนจะรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็น อีกทั้งเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และเป็นการให้โอกาสกับผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น จากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ หรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

ตอนที่ 2 แนวคิดและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ในการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จะพบว่าแต่ละหลักสูตรมักจะถูกประกอบไปด้วยรูปแบบที่เหมือนกัน คือ (วินัย สายหงษ์, 2533)

แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในรูปแบบการเรียนการสอนหลักสูตร
วิชาชีพพระยะสัน

จากแผนภูมิและข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน จะต้องประกอบด้วย หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล รวมทั้ง สถานที่ใช้สอนและฝึกงาน

หลักสูตรในการจัดการฝึกอาชีพพระยะสัน

ในการจัดการฝึกอาชีพพระยะสันเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ควรมีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีเป้าหมายในการฝึกอบรม พร้อมทั้งขั้นตอนและระดับด้านความรู้ และทักษะที่ผู้ที่ได้รับการฝึกอาชีพพระยะสันได้อย่างชัดเจน หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว
2. การฝึกอาชีพพระยะสันต้องจัดให้ครบวงจร กล่าวคือ จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้สูงในด้านการมีงานทำ อันหมายถึง การประกอบอาชีพส่วนตัว หรือการเพิ่มรายได้หรือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของผลผลิต หรือความก้าวหน้าในอาชีพนั้น
3. มีลักษณะยืดหยุ่น ดัดแปลง และปรับปรุงได้เสมอ มีความคล่องตัวสูง
4. มีมาตรการในการควบคุมคุณภาพด้านทักษะ และความรู้ของผู้รับการฝึกอบรม
5. สอดคล้องกับภาวะตลาดแรงงาน และทรัพยากรในท้องถิ่น

6. ควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยังไม่มีงานทำเป็นอันดับแรก และผู้ทำงานต่ำระดับต่อมา มากกว่าจะจัดบริการเพื่อระดับความรู้ให้แก่ผู้ที่มีงานทำอยู่แล้ว

7. ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น

วัตถุประสงค์ของการจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับภาวะความต้องการของตลาดแรงงาน

2. เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน การทำงานต่ำระดับ ทั้งทางด้านรายได้และเวลาการทำงาน

3. เพื่อเพิ่มโอกาสในการยกระดับฝีมือแรงงาน

4. เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ ๆ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างรวดเร็ว

5. เพื่อสร้างระบบกลไกการประสานงานการฝึกอบรมวิชาชีพให้ครบวงจร

นโยบายการฝึกอาชีพระยะสั้น

1. ปรับปรุงคุณภาพและแก้ไขปัญหาการผลิตกำลังคนให้เหมาะสมตามความต้องการของประเทศ

2. เน้นการฝึกอาชีพเพื่อนำไปประกอบอาชีพส่วนตัวมากขึ้น ทั้งในฐานะที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง

3. สนับสนุนภาคเอกชนให้ดำเนินการฝึกอาชีพระยะสั้น พร้อมทั้งให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนที่มีอยู่แล้ว ในการฝึกอาชีพระยะสั้น

ประชากรเป้าหมาย

1. ผู้ว่างงานที่ไม่มีฝีมือ

2. ผู้ว่างงานซึ่งมีฝีมือไม่ตรงตามต้องการของตลาด

3. ผู้เข้าสู่แรงงานใหม่

4. ผู้ทำงานแล้วแต่ทำงานต่ำระดับด้านการใช้เวลาทำงานและรายได้

5. ผู้ทำงานแล้ว ซึ่งต้องการยกระดับฝีมือ

หน่วยงานที่ให้บริการการจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น

ปัจจุบันมีหน่วยงานในภาครัฐบาลที่ดำเนินการฝึกอาชีพระยะสั้นให้กับประชาชน อยู่ 14 หน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรมระยะสั้นเป็นกิจกรรมหลัก ได้แก่
 - 1.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียน
 - 1.2 กรมอาชีวศึกษา
 - 1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
 - 1.4 กรมแรงงาน (สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน)
 - 1.5 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
 - 1.6 กรมพัฒนาชุมชน
 - 1.7 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
 - 1.8 สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร
2. หน่วยงานที่จัดการฝึกอาชีพระยะสั้นเป็นกิจกรรมรอง ได้แก่
 - 2.1 กองอำนวยการรักษาความปลอดภัย
 - 2.2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - 2.3 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
 - 2.4 กรมราชทัณฑ์
 - 2.5 กรมประชาสัมพันธ์
 - 2.6 ศาลคดีเด็กและเยาวชน

นอกจากหน่วยงานในภาครัฐบาลดังกล่าวแล้ว ยังมีหน่วยงานราชการที่จัดฝึกอบรมเฉพาะสาขาที่เป็นความต้องการของกระทรวง หรือกรมนั้นโดยตรง และหน่วยงานเหล่านั้นจะดำเนินการจัดฝึกอบรมอาชีพเอง และผู้เข้ารับการอบรมจะได้ทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ ได้ทันที ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530)

1. กรมอุตุนิยมวิทยา
2. กรมเจ้าท่า
3. กรมการบินพาณิชย์

4. การรถไฟแห่งประเทศไทย
5. การสื่อสารแห่งประเทศไทย
6. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
7. กรมชลประทาน
8. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
9. กรมแพทย์
10. กรมอนามัย

จากการศึกษาสภาพการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้น โดยอยู่ในการควบคุมของหน่วยงานทางราชการและหน่วยงานจัดต่าง ๆ จำแนกได้ตามความมุ่งหมายในการจัดได้ 3 ลักษณะ คือ (วินัย สายหงษ์, 2533)

1. การฝึกอาชีพเพื่อการจ้างงาน (Job Training หรือ Training for employment)
2. การฝึกอาชีพเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ (Training self employment) การฝึกประเภทนี้มุ่งที่จะฝึกให้ประชาชนมีทักษะที่จะประกอบอาชีพโดยมีกิจการเป็นของตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนชนบทมีงานทำในท้องถิ่น เป็นการช่วยลดปัญหาการอพยพโยกย้ายถิ่นเข้าสู่ตัวเมือง
3. การฝึกอาชีพเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง (Training for self improvement) การฝึกประเภทนี้ถือว่าเป็นการศึกษาทั่วไป สามารถนำไปปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า การฝึกอาชีพพระยะสั้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการจัดให้มีการเรียนการสอนในกลุ่มหลักสูตรวิชาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จะจัดในลักษณะของการฝึกอาชีพเพื่อการจ้างงาน และการฝึกอาชีพเพื่อการประกอบอาชีพอิสระเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจในช่วงปีที่ผ่านมาได้หยุดชะงักลง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า การฝึกอาชีพพระยะสั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาอาชีพของประชาชนเป็นอย่างมาก

ตอนที่ 3 โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษาของไทยตามแบบแผนดั้งเดิมมานั้น เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาตลอด แผนการศึกษาแห่งชาติได้เน้นถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่ได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ว่า “ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาทุกระดับเพิ่มขึ้น ให้อิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ สามารถพึ่งตนเองได้โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ทรัพยากร การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและการรับรองมาตรฐาน”

ในปัจจุบันนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนรับผิดชอบในการส่งเสริมและดูแลโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งได้แก่ สถานศึกษา หรือสถานที่ที่บุคคลจัดให้การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกผลิตภัณฑ์กันเกิน 7 คนขึ้นไป และตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้แบ่งโรงเรียนเอกชนเป็น 3 ประเภท คือ

1. โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษา ประกอบไปด้วย โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) และประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

2. โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือหลักสูตรที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ ประกอบไปด้วย โรงเรียนที่จัดการศึกษาในลักษณะการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนเฉพาะกาล โรงเรียนสอนศาสนา โรงเรียนสอนศิลปศึกษา และโรงเรียนฝึกอาชีพต่าง ๆ

3. โรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาพิเศษหรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีการจัดการศึกษาในหลายรูปแบบทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอาชีวศึกษา โรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการศึกษาคั้งนี้จัดอยู่ในโรงเรียนประเภทที่ 2 คือ โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในลักษณะฝึกอาชีพ เป็นหลักสูตรระยะสั้น ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาในลักษณะฝึกอาชีพ เป็นหลักสูตรระยะสั้น ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 เรียกว่า โรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษานอกระบบชั้นเรียนของโรงเรียนภาคปกติ ซึ่งเป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่มีเอกชนเป็นเจ้าของดำเนินการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นบริการที่สนองตอบความต้องการหลายอย่าง เช่น เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน หรือผู้ที่จบการศึกษาจากระบบในโรงเรียนแล้ว ได้มีโอกาสหาความรู้และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำหรับการที่จะไปประกอบอาชีพ หรือให้ผู้ที่ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพระยะสั้น เพื่อไปประกอบอาชีพ ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่ก่อให้เกิดทักษะและความรู้ต่าง ๆ เป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบแน่นอน มีรูปแบบการจัดที่แตกต่างกันออกไป เป็นการจัดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหลายประการตามความประสงค์ของผู้จัดและผู้เรียน ด้านหลักสูตรนั้นจะยืดหยุ่นได้มากเป็นไปตามเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ด้านครูผู้สอนจะใช้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ โดยตรง การเรียนการสอนมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ทางด้านวิชาชีพจะเน้นปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีการประเมินผลในระยะสั้น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านวิชาชีพนั้น วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรที่ได้ไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญมากนัก ความรู้ความสามารถทักษะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับตัวผู้เรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) ซึ่งเป็นผู้บริหารและจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โดยมีกองส่งเสริมการศึกษานอกระบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นผู้ควบคุมกำกับ ดูแล และส่งเสริมโรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) ให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของประชาชนทั่วไป

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) ประเภทนอกระบบโรงเรียน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 69 กลุ่มหลักสูตรวิชาชีพ ซึ่งในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้มีการจัดทำเกณฑ์คุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้วยวิธีการร่วมกับกระบวนการดำเนินงานขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา และขั้นตอนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน โดยพิจารณาโรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) 9 กลุ่มหลักสูตรวิชาชีพจาก 69 กลุ่มหลักสูตรวิชาชีพ มาเข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้แก่

1. *กลุ่มหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศ* หมายถึง หลักสูตรภาษาต่างประเทศที่โรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

กลุ่มหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเยอรมันนี้ เป็นต้น แต่ละหลักสูตรจะใช้ระยะเวลาในการเรียนที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาต่างประเทศ

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาในระดับต้นได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอาชีพของตนเอง
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารได้ในขั้นต้น

การประเมินผล ใช้เกณฑ์การตัดสิน (สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม)

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 40 : 60
2. ต้องมีคะแนนจากการทดสอบตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป

2. **กลุ่มหลักสูตรวิชาออกแบบเสื้อผ้า / ออกแบบเครื่องแต่งกาย** หมายถึง หลักสูตรออกแบบเสื้อผ้า / ออกแบบเครื่องแต่งกาย ที่โรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบ โรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาออกแบบเสื้อผ้า / ออกแบบเครื่องแต่งกาย

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและหลักการฝึกฝนให้เกิดทักษะในวิชาการออกแบบเสื้อผ้าอย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติการออกแบบเสื้อผ้า โดยการใช้แนวความคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัว อย่างมีอาชีพ
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาการออกแบบเสื้อผ้า และรู้จักประยุกต์การใช้ความรู้เชิงทฤษฎี ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานจริง
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการออกแบบเสื้อผ้า เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

ระยะเวลาในการเรียนตลอดหลักสูตร ใช้เวลา 225 ชั่วโมง เวลาฝึกซ้อมด้วยตนเอง 50 ชั่วโมง (ถ้ามี)

การประเมินผล ใช้เกณฑ์การตัดสิน (สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม)

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 40 : 60
2. เกณฑ์การตัดสินร้อยละ 60

3. **กลุ่มหลักสูตรวิชาช่างเสริมสวย** หมายถึง หลักสูตรเสริมสวยที่โรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาช่างเสริมสวย

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเสริมสวย
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความชำนาญในการแต่งผม แต่งหน้า แต่งเล็บให้ตนเองและผู้อื่นได้

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพการเสริมสวย

4. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ในเรื่องการเสริมสวยมาใช้ในการประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียนตลอดหลักสูตร ใช้เวลา 840 ชั่วโมง

การประเมินผล ใช้เกณฑ์การตัดสิน (สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม)

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 20 : 80
2. เกณฑ์การตัดสินร้อยละ 60

4. กลุ่มหลักสูตรวิชาช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี / ตัดเย็บเสื้อผ้า หมายถึง หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี / ตัดเย็บเสื้อผ้า ที่โรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี / ตัดเย็บเสื้อผ้า

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้า
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดเย็บเสื้อ กระโปรง กางเกง ชุดติดกัน ชุดราตรี ชุดไทยและสูท ให้ตนเองและผู้อื่นได้

3. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี

4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถในการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรีมาใช้ในการประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียนตลอดหลักสูตร ใช้เวลา 960 ชั่วโมง

การประเมินผล ใช้เกณฑ์การตัดสิน

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 40 : 60
2. เกณฑ์การตัดสินร้อยละ 60

5. *กลุ่มหลักสูตรวิชาดูแลเด็กเล็ก / ดูแลผู้สูงอายุ / ฝึกพนักงานโรงพยาบาล*
หมายถึง หลักสูตรดูแลเด็กเล็ก / ดูแลผู้สูงอายุ / ฝึกพนักงานโรงพยาบาล ที่โรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิชาดูแลเด็กเล็ก / ดูแลผู้สูงอายุ , ฝึกพนักงาน

โรงพยาบาล

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในการดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ รวมทั้งเข้าใจธรรมชาติของเด็กและผู้สูงอายุในแต่ละวัย
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาหารและการปรุงอาหารสำหรับเด็กเล็กและผู้สูงอายุ
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และทักษะที่ถูกต้องไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาในการเรียน หลักสูตร 3 เดือน (12 สัปดาห์) ใช้เวลาเรียนภาคทฤษฎี 300 ชั่วโมง ฝึกงาน 120 ชั่วโมง รวมเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 420 ชั่วโมง

การประเมินผล

1. ทดสอบภาคทฤษฎี คิดเป็นร้อยละ 40
2. ทดสอบภาคปฏิบัติร้อยละ 60

6. *กลุ่มหลักสูตรวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์* หมายถึง หลักสูตรวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ ที่โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบ หรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป กลุ่มหลักสูตรวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยหลักสูตรวิชาช่าง 11 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาช่างโทรทัศน์ หลักสูตรวิชาช่างวิทยุ-เทป หลักสูตรวิชาช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน หลักสูตรวิชาช่างเครื่องปรับอากาศ หลักสูตรวิชาช่างเครื่องปรับอากาศ หลักสูตรวิชาช่างเครื่องปรับอากาศในรถยนต์ หลักสูตรวิชาช่างไฟฟ้าในรถยนต์ หลักสูตรวิชาช่างซ่อมเครื่องเล่นวีดีโอ เทป หลักสูตรวิชาช่างมัลติเลเซอร์ดิสก์ หลักสูตรวิชาช่างติดตั้งเครื่องรับสัญญาณดาวเทียม หลักสูตรวิชาช่างซ่อมจักรยานยนต์ และหลักสูตรวิชาช่างซ่อมและบำรุงรักษารถยนต์

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการทำงานของวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อมีทักษะในการตรวจซ่อม
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ถูกต้องไปประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียน การกำหนดระยะเวลาในการเรียนทั้ง 11 หลักสูตรวิชา อยู่ในดุลพินิจของโรงเรียนจะเป็นผู้กำหนด

การประเมินผล

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 30 : 70
2. เกณฑ์การตัดสิน ร้อยละ 60

7. *กลุ่มหลักสูตรวิชาฝึกวิชาชีพที่รักษาความปลอดภัย* หมายถึง หลักสูตรฝึกวิชาชีพที่รักษาความปลอดภัย ที่โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์

จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาชีพวิชาชีพรักษาความปลอดภัย

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจในวิชาชีพรักษาความปลอดภัย
2. เพื่อให้มีความรู้และเข้าใจในระบบงานรักษาความปลอดภัย
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจในเรื่องการจัดการ และการบริหารงาน

เบื้องต้น

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะในการสื่อสารรูปแบบ

ต่าง ๆ

5. เพื่อให้มีเจตคติที่เหมาะสมต่อวิชาชีพ
6. เพื่อให้มีความรู้และเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถควบคุมสถานการณ์ได้

การณได้

7. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียน รวมตลอดหลักสูตรใช้เวลา 126 ชั่วโมง

การประเมินผล

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ เป็นร้อยละ 30 : 70
2. เกณฑ์การตัดสิน ร้อยละ 60

8. **กลุ่มหลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์** หมายถึง หลักสูตรคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป กลุ่มหลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์ เป็นหลักสูตรที่เปิดสอนตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป รวมทั้งการประกอบและซ่อมบำรุงไมโครคอมพิวเตอร์เบื้องต้น

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิชาการใช้คอมพิวเตอร์ทุกโปรแกรม
2. เพื่อให้มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ทุกโปรแกรม
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียน การกำหนดระยะเวลาในการเรียนทุกโปรแกรมขึ้นอยู่กับดุลพินิจของโรงเรียน และพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ละโปรแกรมจะใช้ระยะเวลาในการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

การประเมินผล

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 40 : 60
2. เกณฑ์การตัดสิน ร้อยละ 60

9. กลุ่มหลักสูตรวิชาดนตรี / การใช้เสียง / ร้องเพลง หมายถึง หลักสูตรดนตรี / การใช้เสียง / ร้องเพลง ที่โรงเรียนเอกชนประเภทนอกระบบโรงเรียน จัดทำขึ้นเอง เป็นหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีรายการตามที่หลักสูตรกำหนด และได้รับการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้เป็นหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนได้ หรือหมายถึงหลักสูตรต้นแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำขึ้นเป็นหลักสูตรกลาง เพื่อช่วยให้ผู้ประสงค์จะขอจัดตั้งโรงเรียนใช้เป็นต้นแบบหรือใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร เพื่อขออนุญาตใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาดนตรี / การใช้เสียง / ร้องเพลง

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางดนตรี ทักษะการใช้เสียง และทักษะการร้องเพลงที่ถูกต้อง
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการฟังดนตรีด้วยความเข้าใจและสามารถแยกแยะโครงสร้างต่าง ๆ ของดนตรีได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้เสียง และแนวทางการร้องเพลงที่ถูกต้อง
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะในการใช้เสียง รวมถึงการร้องเพลงได้
5. เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ดนตรีเป็นสื่อในการสร้างสรรค์การแสดงออกถึงความรู้สึกและอารมณ์

6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้

ระยะเวลาในการเรียน ทุกโปรแกรมจะกำหนดโดยโรงเรียนที่พิจารณาจาก
พื้นฐานของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การประเมินผล

1. สัดส่วนระหว่างภาคทฤษฎี : ภาคปฏิบัติ เป็นร้อยละ 30 : 70
2. เกณฑ์การตัดสิน ร้อยละ 60

โรงเรียนเอกชนมาตรา 15(2) ประเภทนอกระบบโรงเรียน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดสอนวิชาชีพต่าง ๆ จะต้องได้รับอนุมัติการจัดตั้งโรงเรียน หลักสูตรที่เปิดสอน และค่าธรรมเนียมการเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสภาพอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ตามมาตรฐานสำหรับโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ รวมทั้งผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ตามระเบียบว่าด้วยการกำหนดความรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนในจังหวัดอื่น ๆ อำเภอและจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการและส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเสนอกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ และเพื่อประโยชน์แก่ผู้รับบริการ ให้ทางโรงเรียนกำหนดเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับจากหลักสูตรที่เปิดสอน โดยเน้นเป้าหมาย ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ
2. ทักษะหรือความชำนาญในการประกอบอาชีพนั้น
3. การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
4. เน้นถึงสภาพทั่วไปและตัวบุคคล เช่น ประกอบอาชีพได้

จากเอกสารรายงานการประเมินผลการฝึกอาชีพนอกระบบโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2537) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียนทั่วประเทศ ทั้งที่จัดบริหารการศึกษาโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของเอกชน มีผลงานวิจัยที่น่าสนใจหลายประการ ได้แก่

ประเภทและสาขาวิชาที่มีผู้สนใจเข้ารับการศึกษาอบรมมาเรียนตามลำดับ ในประเภทวิชาคหกรรม ได้แก่ สาขาวิชาเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย เสริมสวย ช่างตัดผม อาหาร และโภชนาการ เป็นต้น ส่วนผู้ที่เข้ารับบริการการศึกษาในสาขาวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า มีทั้งผู้มีงานทำและไม่มีงานทำจำนวนใกล้เคียงกัน ผู้ที่ไม่มีงานทำเป็นผู้ที่กำลังเรียน แม่บ้าน และกำลังหางานอยู่ โดยผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสนใจและชอบทางด้านการศึกษาตัดเย็บเสื้อผ้า นอกนั้นเป็นผู้ที่เรียนเพื่อต้องการเปลี่ยนอาชีพ บางคนมีอาชีพด้านตัดเย็บเสื้อผ้าอยู่แล้ว และต้องการเรียนเพื่อให้มีความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการหารายได้ และเห็นว่าเรียนแล้วสามารถนำไปทำงานได้

หลังจากสำเร็จวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าแล้ว ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่ต้องการเรียนเพิ่มทางด้านดีไซน์ เสริมสวยและทางด้านตัดเย็บเสื้อผ้าผู้ชาย สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการเรียนต่อเนื่องจากจะออกไปทำงานด้านอื่นเพื่อหารายได้ และบางคนไม่มีทุนและไม่มีเวลา

ผู้เข้ารับบริการทุกคนมีความเห็นว่าหลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้าตรงกับความต้องการของตนเองมากที่สุด และผู้เข้ารับบริการเห็นว่าสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมาก เพราะทุกคนต้องใส่เสื้อผ้า จึงยังมีความต้องการช่างตัดเย็บเสื้อผ้าในทุกท้องถิ่น

การนำความรู้ไปใช้ ผู้เข้ารับบริการส่วนใหญ่ มีความมั่นใจว่าสามารถออกไปปฏิบัติงานได้จริง และสามารถหางานได้ทันที และจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม

สำหรับวัตถุประสงค์อุปกรณ์การฝึก ที่มีสภาพการใช้งานได้ดีมีไม่พอเพียง และไม่พอกับจำนวนผู้รับบริการควรจัดหาใหม่เพิ่มบ้าง และโรงเรียนบางแห่งวัตถุประสงค์อุปกรณ์การฝึกผู้เรียนต้องซื้อเองทั้งหมด บางแห่งมีผู้เรียนจำนวนมากและครูมีน้อยจึงสอนไม่ทั่วถึง และบางครั้งนักเรียนต้องรอครุณาน ควรมีการเพิ่มจำนวนครูบ้าง

รายงานการวิจัยข้างต้น มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

1. ควรพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับตลาดแรงงานและความต้องการของผู้เรียน สำหรับกลุ่มสนใจควรทำหลักสูตรเฉพาะของท้องถิ่นใช้เวลาอบรมเพียงสั้น ๆ เฉพาะที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ
2. ควรให้ความสำคัญในการติดตามประเมินผลทั้งผู้สำเร็จการศึกษา และโครงการเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและชุมชนอย่างแท้จริง

3. รัฐควรให้การส่งเสริมการฝึกอาชีพพระยะสั้นให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนทุกเพศวัยและระดับการศึกษาสามารถเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถด้านอาชีพได้ตลอดเวลา

4. ควรเน้นการประสานงานและประชาสัมพันธ์ ให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจเกี่ยวกับการฝึกอาชีพนอกระบบโรงเรียน สำหรับหน่วยปฏิบัติควรประสานการกำหนดนโยบาย การวางแผนดำเนินงาน (ทั้งด้านกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน) เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนและให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาวิจัย และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลขององค์กรแตกต่างกันไป เช่นแนวคิดของสตีเยร์ (Steers. 1977 : 8) เห็นว่ามีปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านนโยบายบริหารและการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแมนและลอว์เรนซ์ (Mann. 1989. 77 : citing Mann and Lawrence. 1983) ที่พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะและพฤติกรรมของครู คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหาร บรรยากาศในโรงเรียน

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ในบริบทของสังคมไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร และปัจจัยด้านครู โดยสรุปแล้วจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพหรือประสิทธิผลของโรงเรียนที่สำคัญ ๆ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยด้านครู

ปัจจัยด้านโรงเรียน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการดำเนินการด้านโรงเรียนที่เหมาะสม เช่น การกำหนดอัตราส่วนระหว่างครูกับนักเรียน การสรรหาครูที่มีคุณภาพ ภูมิการศึกษาของครู ฯลฯ (Reid and others. 1988 : 26, 30) สำหรับการศึกษารอง อัจฉริย และคณะ ในงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ขนาดของโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ รวมถึงทำเลที่ตั้งพื้นที่และจำนวนห้องเรียน ก็มีอิทธิพลต่อคุณภาพของโรงเรียนเช่นกัน (อึ้ง จันทวานิช และคณะ

อื่น ๆ , 2527 : 16) สำหรับการศึกษาของโรงเรียนเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523 : 211) ได้วิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ จะสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งที่มีส่วนสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยด้านโรงเรียน คือ อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียน เช่น งานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523) ในเรื่องประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของเอกชน พบว่า ตัวแปรอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน อัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียน จำนวนนักเรียน จำนวนครู มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นอกจากตัวแปรอัตราส่วนระหว่างครูต่อนักเรียนแล้ว อีกตัวแปรหนึ่งที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน คือ อัตราส่วนระหว่างครูที่มีวุฒิปริญญาต่อครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ซึ่งพบจากงานวิจัยของ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532) พบว่า ครูในโรงเรียนที่สัมฤทธิ์ผลสูง ส่วนใหญ่มีวุฒิมัธยมศึกษาระดับปริญญาตรี สอนตรงตามสาขาที่เรียนมา ในขณะที่ครูในโรงเรียนสัมฤทธิ์ผลต่ำส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นต้น

ปัจจัยด้านผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลนั้น คุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหาร คือ ประสิทธิภาพการบริหาร การศึกษา ตลอดจนการศึกษารอบร้อมในทางบริหาร ทั้งนี้เพราะงานวิจัยหลายฉบับต่างยืนยันสอดคล้องกันว่า ตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน (อำรุง จันทวานิช และคนอื่น ๆ : 2527)

มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน หลายตัวแปรได้แก่ ตัวแปรด้านประสิทธิภาพการบริหาร ซึ่งในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2527 : 70-71) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอนีล (O' Neal. 1987 : 320) พบว่า ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพการทำงานยิ่งมากและมีประสิทธิภาพการบริหารมาก จะยิ่งทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานและเข้าใจงานมากยิ่งขึ้น อีกตัวแปรหนึ่งที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน คือ การศึกษาและการอบรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของโรงเรียนเพราะผู้บริหารที่ผ่านการอบรมทางการบริหาร ย่อมได้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยจากการวิจัยของสำนักงานคณะ

กรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533 : 129) พบว่า การฝึกอบรมของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งนี้เพราะการฝึกอบรมที่ผู้บริหารได้รับมีส่วนช่วยเพิ่มความถี่ของการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากการฝึกอบรมช่วยเพิ่มศักยภาพในการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการให้กับผู้บริหารโรงเรียน อย่างไรก็ตามในเรื่องของการอบรมฝ่ายการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนนั้น จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533 ข.) พบว่าโรงเรียนเอกชนมีความเสียเปรียบด้านปัจจัยการบริหาร เนื่องจากการฝึกอบรมที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับมีน้อย

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญไม่น้อยกว่าตัวแปรอื่นที่กล่าวมาแล้ว คือ ตัวแปรด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะการที่โรงเรียนจะมีประสิทธิผลหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการนำ และการใช้ภาวะผู้นำในการปรับเปลี่ยนและพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น (Stewart : 1985) และยังเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในยุคปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความภาวะผู้นำค่อนข้างจึงจะสามารถเผชิญกับปัญหาทั้งภายนอกและภายในที่มากกระทบอยู่ตลอดเวลาได้

ปัจจัยด้านครู ครูผู้สอน คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายของการศึกษา และทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพหรือประสิทธิผลของโรงเรียน ในโรงเรียนเอกชน ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน คือ อัตราการเข้าออกของครูสูง (ชนิดา รัชภพเมือง. 2525 : 16) ซึ่งการที่จะควบคุมอัตราการเข้าออกของครูให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือไม่ั้นบรรยากาศในการทำงาน ขวัญและกำลังใจ ความสามัคคีของครู เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังเช่น เฮาส์ (House. 1981 : 24-25) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ ซึ่งหมายถึงความเห็นอกเห็นใจ ความไว้วางใจ การเอาใจใส่ อีกประการหนึ่งคือการสนับสนุนช่วยเหลือในการทำงาน อำนวยความสะดวก และให้ผลตอบแทน นอกจากนั้นจะเป็นการสนับสนุนด้านการให้ข้อมูลในการแก้ปัญหา และการประเมินผลตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แฟบเบอร์ (Faber. 1983 : 156 – 157) ที่เน้นด้านสังคมไว้ ได้แก่ การให้ความสนใจ การยอมรับ ให้กำลังใจ และการสนับสนุนด้านเงินและสิ่งของ รวมถึงการให้คำแนะนำปรึกษาแก้ปัญหาทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าส่วนใหญ่จะมีแนวคิดที่คล้ายกันและแตกต่างกันบ้าง แต่พอจะสรุปได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนหรือความพร้อมในการเข้าสู่การประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา น่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน เช่น ขนาด โครงสร้าง อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ประสิทธิภาพบริหาร การศึกษา ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เช่น ความสัมพันธ์ของบุคลากร บรรยากาศภายในโรงเรียน การร่วมมือร่วมใจกันทำงาน การสนับสนุนช่วยเหลือครู ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร เช่น พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำ การบริหารความขัดแย้ง การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ดังนั้นจากปัจจัยดังกล่าวเมื่อพิจารณาในด้านบุคลากรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนจะมีบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

ตอนที่ 5 การประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

คุณภาพ (Quality) หมายถึง คุณลักษณะที่มีมาตรฐานสูง และตั้งใจจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานนั้น โดยคำนึงถึงมิติของรูปแบบ (Style) คือ ไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลสำเร็จอันน่าชื่นชมเท่านั้น แต่คำนึงถึงคุณลักษณะซึ่งทำให้เกิดผลสำเร็จด้วย (Gardner, 1961)

ความหมายของ *คุณภาพ* ตาม The American Heritage Dictionary of English นิยามไว้ 4 ความหมาย คือ

1. คุณลักษณะ หรือคุณสมบัติ
2. ลักษณะธรรมชาติ หรือลักษณะที่จำเป็นของสิ่งต่าง ๆ
3. ระดับของความเป็นเลิศ
4. ตำแหน่งระดับสูงทางสังคม

คำว่า *คุณภาพ* เป็นคำที่มีพื้นฐานมาจากภาครธุรกิจ - อุตสาหกรรม ซึ่งมีคำที่เกี่ยวข้อง คือ การตรวจสอบ การควบคุม มาตรฐานหรือข้อกำหนดและความพึงพอใจของลูกค้า ดังนิยามของคุณภาพที่ Flood (1993 : 22,42) และ Peratec (1995 : 115-116) ได้รวบรวมจากนักวิชาการที่สำคัญด้านคุณภาพไว้ดังนี้

Crosby (1986) นิยามว่า *คุณภาพ* คือ ความตรงตามข้อกำหนด ไม่ใช่ความดี หรือความงาม

Juran (1993) นิยามว่า *คุณภาพ* คือ ความเหมาะสมสำหรับการใช้

Deming (1994) นิยามว่า *คุณภาพ* คือ ระดับที่สามารถทำนายได้ของความเหมือนและความไว้วางใจได้

ส่วนคำว่า *คุณภาพการศึกษา* มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์ (2540) ให้ความหมายของ *คุณภาพการศึกษา* ว่า หมายถึง กระบวนการในการควบคุม (Quality Control) ตรวจสอบ (Quality Audit) และ ประเมินผล (Quality Assessment)

ทบวงมหาวิทยาลัย (2540) ให้ความหมาย *คุณภาพการศึกษา* หมายถึง

1. การที่บัณฑิตมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมาย หรือคุณลักษณะที่สถาบันได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต
2. กระบวนการของการผลิตบัณฑิต ได้มีการควบคุมอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผนที่ดี จนเชื่อมั่นว่าจะได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง อีกทั้งยังให้ความหมายของการ *ประกันคุณภาพการศึกษา* ว่าหมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติใดๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าจะได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่ประสงค์

การประกันคุณภาพ จะมีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินการของระบบการผลิตบัณฑิต และปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการทบทวนและติดตามกระบวนการผลิตโดยใกล้ชิด

การประกันคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

- (1) *การประกันคุณภาพภายใน* หมายถึง กิจกรรมการควบคุมคุณภาพภายในสถาบันที่จะทำให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัย มีความมั่นใจว่าคณะ/ภาควิชาต่าง ๆ ได้มีการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายแล้ว

(2) การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การดำเนินการระบบควบคุมคุณภาพภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบ และการประเมินผลทั้งระบบ จนทำให้สังคมและผู้ใหญ่บัณฑิตมั่นใจว่าสถาบันสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกสู่สังคม

ส่วนกรมวิชาการ (2541) ได้ให้ความหมายของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ตามมาตรฐานคุณภาพที่หลักสูตรและสังคมต้องการ โดยหน่วยงานทางการศึกษาจะต้องมีการวางแผน ดำเนินงานจัดการศึกษา และตรวจสอบผลการดำเนินงาน จัดการศึกษา ตามภาระหน้าที่อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพโดยชุมชน ท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนว่าเป็นการควบคุมคุณภาพภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความมั่นใจว่า การดำเนินการของโรงเรียนสามารถประกันได้ว่ามีคุณภาพโรงเรียนมีการดำเนินงานและประเมินผลการทำงานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่จะยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังไม่เข้ามาตรฐานผลักดันให้ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมา เพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าถ้ากระบวนการประกันคุณภาพมีการวางระบบอย่างถูกต้อง แล้วคุณภาพที่ดีก็จะตามมา

หลักการและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษานั้น จะประกอบด้วยหลักการและแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้ (วันชัย ศิริชนะ, มปป.)

(1) *หลักการ* ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ถือหลักการของการให้เสรีภาพ และอิสระภาพในการพัฒนาความคิดและการปฏิบัติแก่สถาบันการศึกษา กล่าวคือ ยังคง ความมีเสรีภาพทางวิชาการ (Academic freedom) และความมีอิสระในการกำหนดแนวทาง ในการกำหนดแนวทาง ในการบริหารและดำเนินการใด ๆ ทางวิชาการ (Autonomy) เพื่อความ มีคุณภาพภายในสถาบันอย่างเต็มที่ แต่ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาจะต้องพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ จากหน่วยงาน หรือองค์การภายนอกด้วย ในฐานะที่เป็นองค์กรหลักของสังคม

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดขึ้น จะเป็นไปตามหลักการที่ว่า หากสถาบันการศึกษาสามารถควบคุมองค์ประกอบต่างๆที่ใช้ในการผลิตผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมี คุณภาพ พร้อมทั้งมีระบบของการตรวจสอบและประเมินจากภายนอกแล้ว คุณภาพของผู้เรียน ก็จะได้ด้วย

(2) *แนวปฏิบัติ* สถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดวิธีดำเนินการ และกฎเกณฑ์การ ปฏิบัติที่จะทำให้ได้มาซึ่งคุณภาพด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการให้อิสระ และให้ความคล่องตัวที่จะ กำหนดกฎเกณฑ์ และการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในสถาบันด้วยตนเอง ทั้งนี้ ในแนวปฏิบัติดังกล่าวจะเน้นการให้สถาบันการศึกษาได้มีระบบควบคุมคุณภาพขึ้นภายใน สถาบันเพื่อเป็นกลไกในการกำกับดูแลการดำเนินการขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อ คุณภาพการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

(3) *การควบคุมคุณภาพภายใน* ในการดำเนินการภายในสถาบันนั้น จะเน้นการ ให้สถาบันได้มีระบบการควบคุมคุณภาพภายในขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะมีผลต่อการพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก

(4) *การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการ* เพื่อให้การดำเนินการควบคุม คุณภาพภายในของสถาบัน สามารถนำไปสู่ระบบการประกันคุณภาพโดยสมบูรณ์และได้รับ การยอมรับจากฝ่ายต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมิน คุณภาพ (Quality auditing and assessment) ของระบบการควบคุมคุณภาพภายใน สถาบันการศึกษาขึ้น ในกรณีที่ไม่ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลก็จะได้รับการพิจารณาว่า สาเหตุเกิดจากอะไร และให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ให้ความสำคัญและได้เสนอลักษณะคุณภาพโรงเรียนที่ดีเป็นเกณฑ์คุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย เกณฑ์ ตัวชี้คุณภาพของโรงเรียนเอกชนที่จะพัฒนาคุณภาพที่จะให้การประกัน มี 7 ปัจจัย คือ

ปัจจัยที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ประกอบด้วย

เกณฑ์ โรงเรียนมีปรัชญาที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและปรัชญาที่ดีจะต้องมีสาระสำคัญสอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคมที่แวดล้อม มีการสื่อสารให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบ บุคลากรในโรงเรียนนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และวางแผนพัฒนางานเพื่อให้ปรัชญานั้นบรรลุผล ดังนั้น ปรัชญาจึงเป็นภาพรวมที่จะสะท้อนภาพของโรงเรียนในแง่ของ

จุดเน้น / แนวทางของโรงเรียนในการจัดการศึกษา

1. เป็นเสมือนหนึ่งคำมั่นสัญญาที่ให้ต่อผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน
2. เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนและการปฏิบัติงานของโรงเรียน

คณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่มีลักษณะของการมุ่งเน้นผลถาวรที่แท้จริงที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างรอบด้านสมดุล เน้นประสิทธิภาพและความคุ้มค่าของการจัดการศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนอาจจะวางเป้าหมายไว้ในแต่ละระดับการศึกษา แต่ละหลักสูตรวิชา ซึ่งเป้าหมายย่อยที่เหมาะสมควรสอดคล้องกับเป้าหมายใหญ่ของโรงเรียน บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ช่วยกันวิเคราะห์ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนสู่การปฏิบัติโดยจัดทำแผนพัฒนารอบรับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถอธิบายความหมายของปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนได้ตรงกัน และนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ปัจจัยที่ 2 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น/ทันสมัย และสอดคล้องกับความสามารถของสังคม ท้องถิ่นและผู้เรียน

เกณฑ์ที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ที่ 3 ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนถูกต้องตามระเบียบและหรือหลักการวัดและประเมินผล

ปัจจัยที่ 3 บุคลากร ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำระดับมืออาชีพ

เกณฑ์ที่ 2 ครูผู้สอนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเหมาะสมกับอาชีพครู

เกณฑ์ที่ 3 บุคลากรสนับสนุนทุกคนมีความรู้ ความสามารถและปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ

ปัจจัยที่ 4 ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 จัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ/สถานฝึกปฏิบัติและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับสภาพการใช้งาน

เกณฑ์ที่ 2 จัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเรียนการสอน

เกณฑ์ที่ 3 จัดระบบการเงินที่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

เกณฑ์ที่ 4 จัดระบบข้อมูล/เครือข่ายการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ปัจจัยที่ 5 การจัดการ การบริหาร ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย

เกณฑ์ที่ 2 สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย

เกณฑ์ที่ 3 มีระบบการกำกับ ตรวจสอบและรายงานคุณภาพภายในที่เหมาะสม

ปัจจัยที่ 6 กิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 จัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมกับวัย

เกณฑ์ที่ 2 ดำเนินงานปกครองนักเรียนเป็นระบบ

เกณฑ์ที่ 3 จัดกิจกรรมนักเรียนที่มุ่งเน้นส่งเสริมด้านทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับวัย

ปัจจัยที่ 7 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน ประกอบด้วย

เกณฑ์ที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่จบหลักสูตรอยู่ในระดับสูง

เกณฑ์ที่ 2 ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพของตน

เกณฑ์ที่ 3 ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

องค์ประกอบของเกณฑ์คุณภาพการศึกษา

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนตามรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. เกณฑ์คุณภาพ หมายถึง ขอบข่ายความสำเร็จของข้อกำหนดของลักษณะคุณภาพที่พึงพอใจ

2. ตัวชี้คุณภาพ หมายถึง ตัวแปร หรือ ปรากฏการณ์ที่บ่งบอกถึงสิ่งที่จะกระทำการวัดในแต่ละเกณฑ์คุณภาพ

3. สภาพที่น่าพึงพอใจในโรงเรียนที่มีคุณภาพ หมายถึง สภาพความสำเร็จที่ปรากฏในโรงเรียนเอกชนที่มีคุณภาพแต่ละตัวชี้คุณภาพ

การประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน มีหลักการและจุดมุ่งหมายให้โรงเรียนได้พัฒนาและประเมินตนเองอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องบนพื้นฐานของควมมีเสรีภาพทางวิชาการและความคล่องตัวในการบริหารและจัดการ โดยผู้บริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้สังคมหรือหน่วยงานภายนอกเข้าไปตรวจสอบได้ ทั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนการประกันคุณภาพ กระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของการศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภท
2. เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างความมั่นใจแก่โรงเรียนเอกชน ในการสร้างระบบการควบคุมภายในโรงเรียน และรับการตรวจสอบจากภายนอก

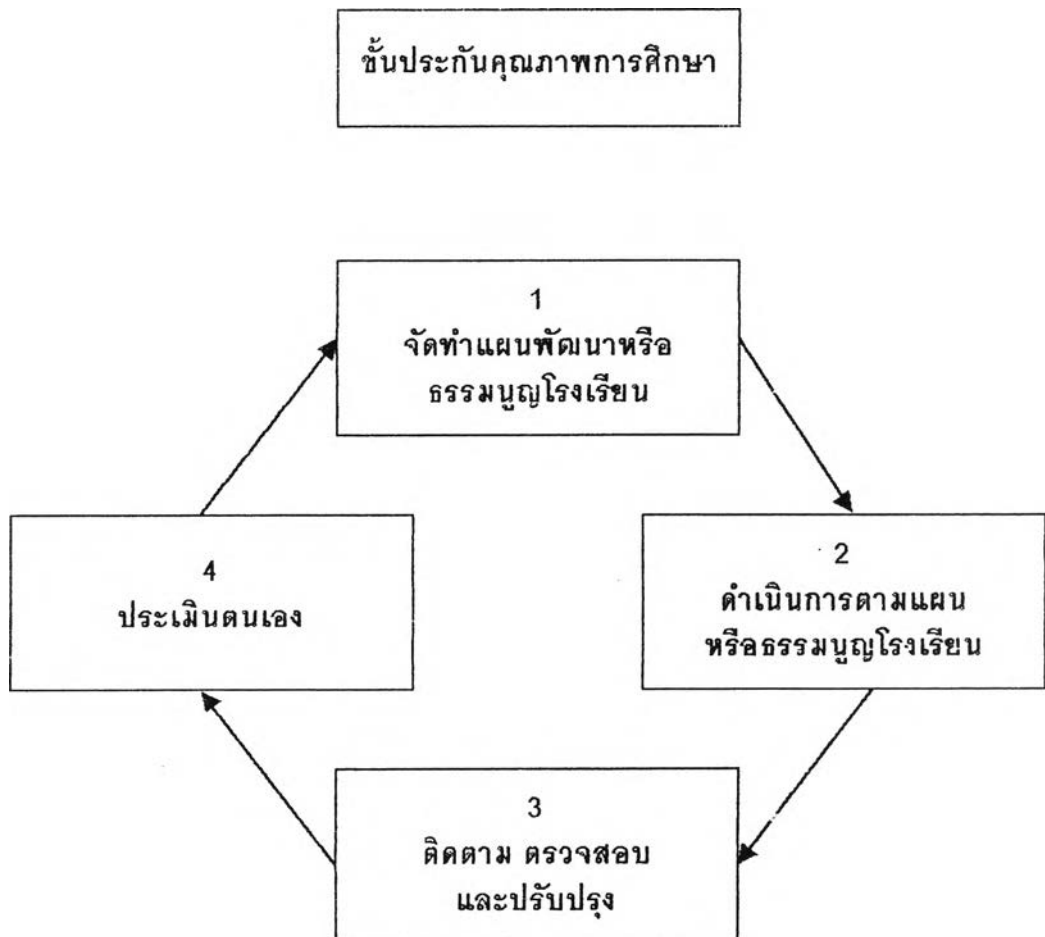
3. เพื่อสร้างความมั่นใจในเรื่องคุณภาพการศึกษาให้กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า โรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

4. เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

กระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาและขั้นตอนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

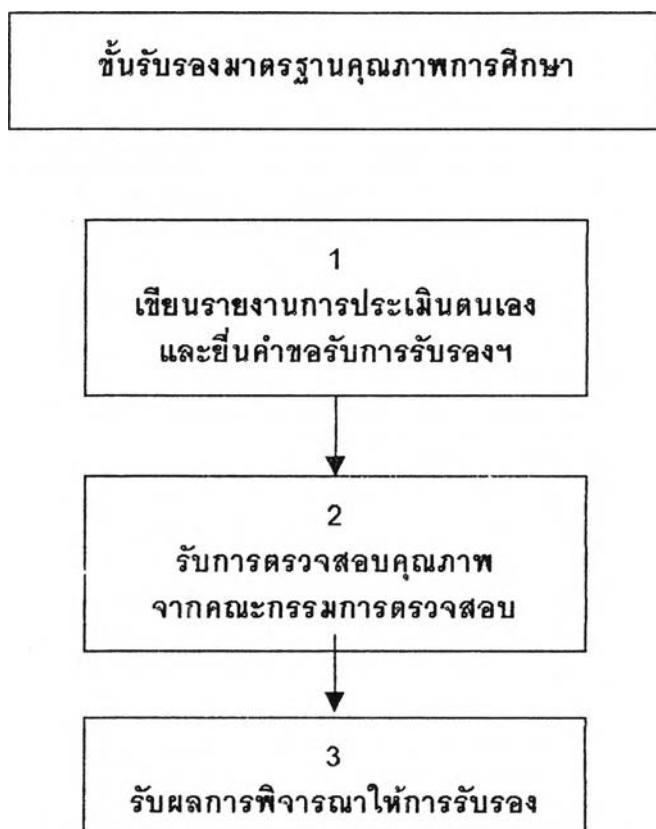
1. ขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เป็นกิจกรรมการบริหารและควบคุมคุณภาพภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ ซึ่งโรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา 4 ขั้นตอน ตามแผนภูมิต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2541)

2. ขั้นตอนการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนเป็นกลไกการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกเพื่อยืนยันความมั่นใจกับทุกฝ่ายว่าโรงเรียนเอกชนได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ซึ่งโรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2541) ดังนี้

นโยบายและเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเอกชน

จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5 ข้อ มีข้อ 2 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

ส่งเสริม แนะนำ และให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนเอกชน ปฏิบัติภารกิจได้ถูกต้อง มีคุณภาพและเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยปลูกฝังให้โรงเรียนเอกชนดำเนินกิจการอย่างมีอาชีพ ละเลิกพฤติกรรมที่ทำให้เสื่อมเสียภาพลักษณ์ของโรงเรียนเอกชน

กระบวนการในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเอกชน จะเกี่ยวข้องกับขอบข่ายการดำเนินงานที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ

(1) การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ เป็นการกำหนดลักษณะของโรงเรียนเอกชนที่มีคุณภาพให้ชัดเจนว่าจะต้องประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง แต่ละปัจจัยมีขอบข่ายของความสำเร็จแค่ไหน และความสำเร็จแต่ละเรื่องนั้นจะตรวจสอบได้จากอะไร

(2) การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เป็นการควบคุมคุณภาพภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความมั่นใจว่า การดำเนินการของโรงเรียนสามารถประกันได้ว่ามีคุณภาพ โรงเรียนมีการดำเนินงานและประเมินผลการทำงานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

(3) การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (Accreditation) เป็นกลไกการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก เพื่อยืนยันความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายว่า โรงเรียนได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานฯ

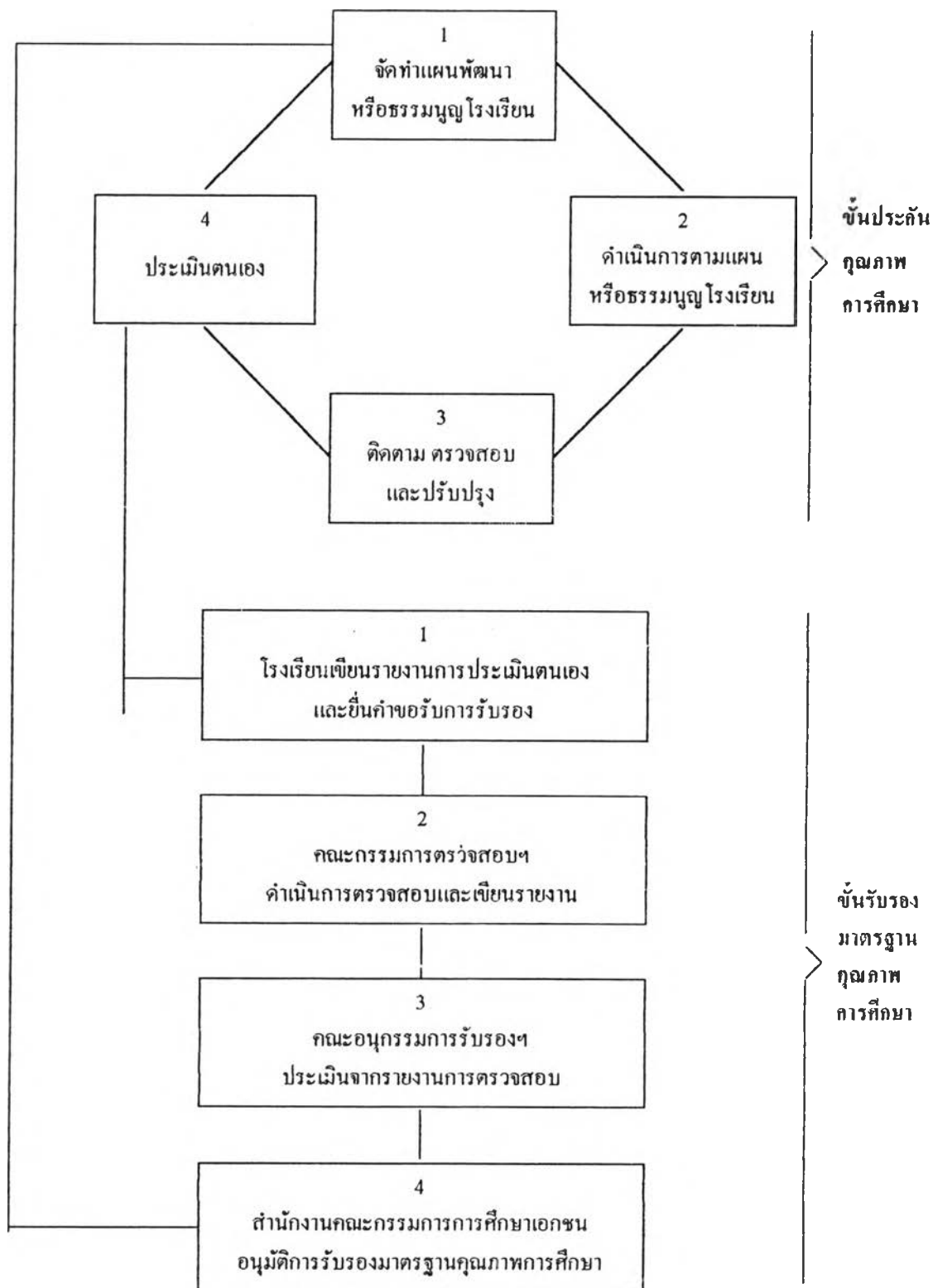
ขั้นตอนและวิธีการ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

(1) โรงเรียนประกันคุณภาพการศึกษา ด้วยกระบวนการบริหารและจัดการอย่างมีอาชีพของโรงเรียน เช่น วางแผนพัฒนาหรือจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ดำเนินงานตามแผนกำกับ ติดตาม ประเมินและปรับปรุงงาน และประเมินตนเองเพื่อสรุปแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน และรายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

(2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เมื่อสามารถมั่นใจได้ว่าโรงเรียนจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยโรงเรียนต้องเสนอรายงานการประเมินตนเอง มีคณะกรรมการไปตรวจสอบการดำเนินงาน และมีการประเมินจากรายงานการตรวจสอบ เพื่อพิจารณาให้การรับรองแยกแต่ละระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชา ครั้งหนึ่ง ๆ เป็นระยะเวลา 5 ปี

วิธีการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ของทั้งสองขั้นตอนหลักดังกล่าว ปรากฏตามแผนภูมิในหน้าถัดไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2541)

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษาในต่างประเทศ

1. การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ได้วางระบบตรวจสอบและรับรองคุณภาพการศึกษา 2 รูปแบบ คือ

1.1 การกำกับและตรวจสอบภายในในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแยกออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับกระทรวง และระดับสถานศึกษา ภายในกระทรวงมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง 3 องค์กร คือ สำนักประเมินและตรวจสอบภายใน สำนักนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และสำนักงานรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ส่วนระดับสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครูใหญ่ ครูและบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ต่างมีบทบาทในการตรวจสอบในลักษณะการตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนก็จะถูกตรวจสอบโดยองค์กรภายในกระทรวงและภายนอกกระทรวง และ

1.2 การประเมินผลภายนอก โดยจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Education Review Office : ERO) เป็นหน่วยงานอิสระแยกออกจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

2. การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศอังกฤษ การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามีทั้งที่เป็นกลไกภายในระบบการศึกษา คือ คณะกรรมการโรงเรียนและองค์การบริหารการศึกษาท้องถิ่น (Local Education Authority: LEA) ซึ่งกำกับดูแลโรงเรียน และในปี 1992 ได้จัดตั้งสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (Office for Standards in Education : OFSTED) มีหน้าที่หลักคือ ตรวจสอบเยี่ยมโรงเรียนเพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงเรียน และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อยกสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน และต่อมาได้ขยายงานตรวจสอบ คุณภาพบริการการศึกษาสำหรับเด็กเล็กด้วย ในระดับอุดมศึกษามีระบบการประเมินทั้งภายในและภายนอก การประเมินภายนอกมี 3 องค์กรหลัก คือ การประเมินโดยหน่วยงานของรัฐที่จัดสรรเงินสนับสนุน

เกษม วัฒนชัย (2538 : 15 - 16) ได้เสนอกระบวนการประกันคุณภาพของประเทศอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เป็นความรับผิดชอบของแต่ละสถาบันในการวางกลไกต่าง ๆ เพื่อควบคุมคุณภาพการเรียนการสอน

2. การตรวจสอบกลไกควบคุมคุณภาพ (Quality Audit) เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานกลางอุดมศึกษา ที่เรียกว่า Higher Education Quality Council (HEQC) ซึ่งเน้นการตรวจสอบในระดับสถาบันเกี่ยวกับกลไกควบคุมคุณภาพที่เหมาะสม และเน้นการตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบ (Formative Judgement) ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ คือ

- การรวบรวมข้อมูลหรือเอกสาร
- การแต่งตั้งผู้ตรวจสอบที่มีความเป็นกลางและมีความรอบรู้
- การตรวจเยี่ยมสถาบัน เป็นการให้ผู้ตรวจสอบได้พบกับผู้บริหารโรงเรียนอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา
- การเขียนรายงานความเห็น ซึ่งต้องกระทำให้เสร็จสิ้นภายในวันสุดท้ายของการตรวจเยี่ยม
- การเผยแพร่รายงานเป็น Public report ซึ่งเป็นการประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะทั่วไปโดยไม่มี การเปรียบเทียบระหว่างสถาบัน โดยเน้นให้มหาวิทยาลัยตื่นตัว และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินคุณภาพของการเรียนการสอน (Quality Assessment) เป็นหน้าที่ของหน่วยงานจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษา คือ Higher Education Funding Council (HEFC) และเป็นการประเมินในระดับสาขาวิชา โดยเน้นที่ประสิทธิภาพการเรียนการสอน เน้นการตัดสินที่เนื้อหาสาระ (Summative judgement) โดยมี 5 กิจกรรมย่อย คือ

- การรวบรวมข้อมูลหรือเอกสารที่เป็นรายงานการประเมินตนเอง
 - การรวบรวมข้อมูลหรือเอกสารที่เป็นรายงานการประเมินตนเอง
 - หน่วยงานกลางพิจารณา รายงาน
- 3.1 อาจประเมินให้อยู่ในระดับ “พอใจ” โดยไม่ต้องตรวจเยี่ยม
- 3.2 ไปตรวจเยี่ยมกรณียังไม่เป็นที่พอใจ (Claim for excellence หรือ Quality at risk)
- แต่งตั้งผู้ประเมิน (กรณีต้องไปตรวจเยี่ยม) ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 3-4 คน และผู้รายงาน 1 คน

3. การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการเร่งรัดการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา (Goal 2000: Educate America) ทางรัฐบาลกลางได้จัดกลไกของฝ่ายบริหารในรูปองค์คณะบุคคล 2 คณะ เพื่อศึกษาความก้าวหน้า คือ คณะที่ปรึกษาว่าด้วยเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติ และสภาปรับปรุงการศึกษาและพัฒนามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้ในรัฐต่างๆ แต่ละรัฐได้มีการดำเนินงานในหลายรูปแบบที่ควบคุมและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา กลไกการควบคุมคุณภาพมาตรฐานที่สำคัญ คือ สมาคมรับรองมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา และสมาคมรับรองมาตรฐานสถาบันวิชาชีพเฉพาะทาง ซึ่งสมาคมดังกล่าวก็ถูกตรวจสอบด้วยเช่นกันเพื่อประกัน มาตรฐานการตรวจสอบ

จะเห็นได้ว่า กลไกและองค์กรกำกับตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ทั้ง 3 ประเทศ เป็นมาตรการสำคัญที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการศึกษาด้วย

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลากหลายจากกลุ่มตัวอย่างและระยะเวลาที่แตกต่างกัน ดังนี้

กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้ทำการติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสถาบันเอกชน ทั้ง 3 ประเภท คือ มูลนิธิ สมาคม และโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา จำนวน 272 แห่ง พบว่า วิชาที่จัดสอนแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การให้ความรู้และทักษะวิชาชีพหรือวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้น และการให้การศึกษาสามัญขั้นพื้นฐานหรือต่อเนื่อง สำหรับเนื้อหาวิชาที่จัดสอนจำแนกเป็น 10 สาขา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ ธุรกิจและบริหารธุรกิจ กฎหมาย คอมพิวเตอร์ สุขภาพและการแพทย์ เกษตรกรรม คหกรรม อุตสาหกรรม กีฬาและนันทนาการ และสาขาอื่น ๆ ส่วนระยะเวลาศึกษาอบรมตลอดหลักสูตร พบว่า สาขาต่าง ๆ มีการกำหนดระยะเวลาศึกษาอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาวแตกต่างกัน เช่น สาขาคอมพิวเตอร์กำหนดเวลา ตั้งแต่ 40 - 90 ชั่วโมง สาขาธุรกิจและบริหารธุรกิจ หลักสูตรระยะสั้น 3 หรือ 6 เดือน หลักสูตรระยะยาว 1 - 3 ปี เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2531) ศึกษาการพัฒนาการศึกษาวิชาชีพในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน โดยเก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด แรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เกษตรจังหวัด พาณิชยจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้ประกอบการอาชีพอิสระกลุ่มเกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ ศิลปกรรมและหัตถกรรม พบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพให้แก่ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ได้เรียนต่อ มีหลายหน่วยงานกำลังดำเนินการอยู่ ได้แก่ สถาบันการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และวิทยาลัยครู จากการศึกษาเรื่องสภาพการจัดการศึกษาวิชาชีพในโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ พบว่า มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ใช้ประกอบอาชีพอิสระ นำไปปรับปรุงอาชีพเดิมและเพื่อให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะเห็นว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพ ของสถาบันเอกชน ทำให้ทราบถึงการจัดหลักสูตรวิชาชีพที่สอน การกำหนดระยะเวลาทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงจุดมุ่งหมายของผู้เรียนการศึกษาสายอาชีพทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ในส่วนนี้ทำให้สามารถมองภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมพอที่จะเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยได้ในระดับหนึ่ง

2. บทบาทของภาคเอกชนในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพ

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษา ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนได้มากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเอกชนในประเทศไทย ซึ่งพบว่า คุณประโยชน์ของการศึกษาเอกชนมีอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เช่น ในปีการศึกษา 2523 ภาคเอกชนแบ่งเบาภาระของรัฐได้ถึง 7,400 ล้านบาท (ไม่รวมโรงเรียนราษฎร์ การศึกษาพิเศษ และหลักสูตรโรงเรียน)
2. ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยสถานศึกษาเอกชนสามารถจัดบริการพิเศษต่างๆ ได้ดี เช่น พาหนะรับ-ส่ง พกพัก หลักสูตรพิเศษ ฯลฯ
3. ช่วยส่งเสริมเสรีภาพในการเลือกการศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองและนักเรียนมีโอกาสเลือกได้มากขึ้น

4. ช่วยจัดการผูกขาดตัดตอน อีกทั้งสถานศึกษาเอกชนที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานสูง สามารถเป็นแบบอย่างได้

5. มีความคล่องตัวในการจัดทำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ได้ โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องกฎระเบียบ

แม้ว่าภาคเอกชนจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาสายอาชีพมากขึ้น แต่ก็พบว่ายังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานอยู่หลายประการ ดังเช่น ผลการศึกษาของ ประมวล เสนาฤทธิ์ (2529) ศึกษาสภาพการฝึกอบรมวิชาชีพของโรงเรียนเอกชนในส่วนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควบคุม โดยสำรวจเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มวิชาชีพ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มช่างอุตสาหกรรมและเครื่องยนต์ กลุ่มช่างบริการและการบริการ กลุ่มวิชาชีพเฉพาะ และภาษาต่างประเทศ กลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มอาชีพส่วนตัว โดยส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เจ้าของกิจการโรงเรียนที่ทำการฝึกอบรมวิชาชีพตามที่ได้กล่าวถึง จำนวน 55 แห่ง และให้นักเรียนในโรงเรียนแต่ละแห่งกรอกแบบสอบถาม รวม 353 คน ผลการสำรวจพบว่า โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ดำเนินกิจการโดยขาดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางจากฝ่ายรัฐบาลที่เด่นชัด ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสนใจโรงเรียนประเภทนี้ค่อนข้างน้อยการดำเนินการจึงไม่เกิดประโยชน์สูงสุด ในการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพคนและกำลังแรงงานให้ประกอบอาชีพและมีงานทำ

เช่นเดียวกันกับการศึกษาของสายสุรี จุติกุล (2530) ซึ่งวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบันในการจัดการศึกษาอาชีพระยะสั้นจากคณะผู้เชี่ยวชาญการวางแผนการศึกษาประสานงานกับการวางแผนกำลังคน โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการวางแผนและการบริหารการศึกษาที่พบว่า การจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น ปัจจุบันขาดทิศทางที่ชัดเจนโดยเฉพาะประเภทสาระ เนื้อหา (สาขาวิชา) ของการฝึกอบรมเพราะขาดการชี้แจงจากรัฐ ขาดการตระหนักของหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการมีงานทำของผู้ได้รับการฝึกอาชีพระยะสั้นโดยหลักสูตรยังขาดความต่อเนื่อง บางโครงการครอบคลุมเนื้อหาสาระกว้างเกินไป ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมขาดทักษะในระดับที่จะทำงานได้ การจัดฝึกอาชีพระยะสั้นมักจัดตามแบบที่เคยจัดมาแล้วกระทำแบบไม่ครบวงจร (ไม่คำนึงถึงการมีงานทำหรือเพิ่มรายได้ภายหลัง) ขาดการประเมินผลและขาดกลไกควบคุม คุณภาพ ส่วนด้านหน่วยงานและกลไกประสานงานและการรองรับการมีงานทำ พบว่าทั้งภาคราชการและเอกชนไม่มีการประสานสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดการซ้ำซ้อนและใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพหลังการฝึกอบรม ขาดกลไกรองรับการ

ส่งเสริมให้มีงานทำ ขาดการแสวงหาตลาดเครื่องรองรับสินค้าที่ผลิตได้ และขาดการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการฝึกอาชีพระยะสั้นให้มีงานทำ (โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาครัฐมักจะทำเอง เกือบหมด)

ส่วนข้อจำกัดด้านการจัดการ พบว่า โครงการต่างๆ ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐได้ดีพอเนื่องจากกลุ่มผู้มีปัญหาเข้าถึงการฝึกได้ไม่มากนัก การจัดฝึกของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการประสานงานกัน ขาดครูฝึกที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณ ขาดเครื่องมือที่จำเป็น ขาดข้อมูลที่ใช้ในการวางแผน ขาดการฝึกให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และปัญหาอื่น ๆ เช่น การใช้ทรัพยากรไม่ประหยัด การขาดมาตรฐานการฝึก และมีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบราชการ (สุมาลี ปิตยานนท์ : 2527) หลักสูตรไม่ทันสมัย และขาดมาตรฐาน ทางการไม่รับรอง วิทยฐานะของโรงเรียนให้เทียบเท่าโรงเรียนรัฐ จำนวนผู้เรียนน้อย และมีความรู้แตกต่างกันมาก รวมทั้งผู้เรียนลาออกกลางคันบ่อย ขาดแคลนครูอาจารย์ที่ชำนาญงาน ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษากับทางราชการมีไม่มากเท่าที่ควร (กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : 2539)

จะเห็นได้ว่าภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาสายอาชีพประเภทนอกระบบโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการกิจการของโรงเรียนเอกชนที่ขาดการช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้ขาดการพัฒนาคุณภาพ จึงไม่เกิดประโยชน์สูงสุด และปัญหาการประเมินผลกลไกควบคุมคุณภาพ การรองรับการมีงานทำทั้งภาครัฐและเอกชนไม่ประสานสัมพันธ์กัน ตลอดจนรวมถึงปัญหาการบริหารจัดการ ทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร หลักสูตรและการเรียนการสอน ดังนั้น ปัญหาเหล่านี้จึงน่าจะมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิจัยในครั้งนี้

3. การประกันคุณภาพการศึกษา

เนื่องจากการประกันคุณภาพทางการศึกษา เป็นเรื่องที่ได้รับการสนใจเมื่อนานมานี้ และกำลังมีการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถรวบรวมได้ จึงมีจำนวนไม่มากนัก จะมีก็แต่เพียงการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน หรือการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ดังเช่น งานวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้

บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน โดยศึกษาตัวแปรต้น 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร และปัจจัยด้านครู โดยมีตัวแปรตามเป็นประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งทางการบริหารแตกต่างกัน จะมีประสิทธิผลทางการบริหารต่างกัน โดยที่ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่บริหารหรือเป็นครูใหญ่แต่เพียงอย่างเดียว รองลงมาจะเป็นผู้บริหารที่เป็นทั้งครูใหญ่ และผู้บริหารใบอนุญาต ในคนคนเดียว ส่วนในเรื่องขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีประสิทธิผลในภาพรวมสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิในการศึกษาสูงและมีประสบการณ์ในการบริหารงานมานานจะมีประสิทธิผลมากกว่าโรงเรียนที่มีลักษณะตรงกันข้าม

3. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านโรงเรียน อันประกอบด้วย ขนาดของโรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และอัตราส่วนระหว่างครูที่มีวุฒิปริญญาต่อครูที่มีวุฒิต่ำกว่า กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .199 - .584 โดยตัวแปรขนาดของโรงเรียนมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุดกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน

4. ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านชีวิตสังคมของผู้บริหาร และปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สามารถทำนายประสิทธิผลได้ และเมื่อแยกวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของปัจจัยที่มีต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ประเมินโดยครูใหญ่ และประเมินโดยครู พบว่า ครูใหญ่ ให้ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร รองลงมา คือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ส่วนครูให้ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนที่ดีที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านครู รองลงมา คือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร และปัจจัยด้านโรงเรียน ตามลำดับ

งานวิจัยของ Gallenter (CD-ROM) ที่ศึกษาในปี 1994 เกี่ยวกับปัจจัยในการเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง และปัจจัยด้านการบริหารของโรงเรียนที่สัมพันธ์กับการย้ายออกจากโรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน พบว่าผู้ปกครองเลือกโรงเรียนเอกชน เพราะมีความเชื่อว่า โรงเรียนของรัฐมีคุณภาพต่ำกว่าโรงเรียนเอกชน ซึ่งแสดงว่าค่านิยมของครอบครัวเป็น

สิ่งสำคัญในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน และการที่ผู้ปกครองย้ายนักเรียนออกจากโรงเรียนเอกชนก็เพราะหมดความเชื่อถือในโรงเรียนนั้น

งานวิจัยของ Reid, Hopkins and Holly (1988: 5) ที่ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ และครูใหญ่ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาทางการศึกษา พบว่าครูบางคนให้ความหมายประสิทธิผลของโรงเรียนว่า หมายถึงความสามารถของนักเรียนที่จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในขณะที่บางคนเห็นว่าประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึงความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่สมาชิก

งานวิจัยของ Abernathy (CD-ROM) ที่ศึกษาในปี 1992 เกี่ยวกับปัจจัยที่แสดงประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนแสดงได้จากการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นการมองประสิทธิผลของระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ

งานวิจัยของ Suryadi (1992 อ้างถึงใน Misnistry of Education and Culture, 1994:56) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศ อินโดนีเซีย โดยวัดคุณภาพของครูใน 4 ปัจจัยหลัก คือ ความสามารถทางด้านวิชาชีพ ความพยายามทางวิชาชีพ เวลาที่ใช้ในกิจกรรมทางวิชาชีพ และความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญและงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการวิจัยพบว่า ครูเป็นปัจจัยที่กระตุ้นและใช้ประโยชน์จากปัจจัยอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ครูเป็นปัจจัยเดียวที่ใช้ตัดสินใจปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาและครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้มากที่สุด

งานวิจัยของ Shearer (CD-ROM) ที่ศึกษาในปี 1993 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลทางการศึกษา ชื่อเสียงของสถาบัน และความมั่นคงด้านการเงินของวิทยาลัยเอกชนในสหรัฐอเมริกา พบว่าประสิทธิผลทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับชื่อเสียงของสถาบันหรือความมั่นคงด้านการเงิน ความมีชื่อเสียงของสถาบันและการมีความสามารถด้านการเงินดี มิได้เป็นสิ่งรับประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันนั้น

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพเป็นวิธีการใหม่ที่น่าสนใจนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ก้าวทันต่อความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทีแวดล้อม ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้ตอบสนองต่อความจำเป็นในการปรับตัว และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ แต่เนื่องจากแนวคิดของการประกันคุณภาพ เป็นสิ่งทีนำมาจากบริบททางด้านธุรกิจ และอุตสาหกรรม ดังนั้น การนำมาใช้ในบริบทของการ

ศึกษาจึงต้องมีความระมัดระวัง และมีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่แรกสุด ตามแนวคิดของการประกันคุณภาพ และทำให้การบริหารการศึกษามีพัฒนาการไปในทิศทางที่พึงประสงค์ โรงเรียนจะต้องตรวจสอบ ทบทวนความเหมาะสมของระบบและกระบวนการบริหารอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถรักษามาตรฐานคุณภาพไว้ได้ตลอดไป เนื่องจากผลของการศึกษาที่มีต่อเยาวชนจะเป็นผลที่คงอยู่ในตัวบุคคลนั้นตลอดชีวิต และผลเสียที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก ทั้งยังส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล สังคม และประเทศชาติในระยะยาว การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพได้อย่างแท้จริง

4. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการจัดการศึกษา

สุตใจ ไสสุก วิจัยพบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในกรุงเทพมหานครแต่ละด้าน ผู้บริหารและครู มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักน้อย และส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยงานที่ทั้ง 2 กลุ่ม เห็นขัดแย้งกัน โดยผู้บริหารเห็นว่ามีกรปฏิบัติมาก แต่ครูเห็นว่าปฏิบัติน้อย คือ ด้านขบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน วิจัยสอนและตารางสอน การกำหนดให้ครูปฏิบัติงานวิชาการ และการแนะแนว ส่วนด้านอื่น ๆ ผู้บริหารและครู มีความเห็นสอดคล้องกัน

วิลเลียม (Williams) ได้ศึกษาเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมในรัฐอินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า ครูใหญ่ส่วนมากใช้เวลาในการประเมินผลและปรับปรุงการสอนน้อย มักจะมอบหมายงานรับผิดชอบในการประเมินผล และปรับปรุงการสอนไว้กับหัวหน้าสายวิชา และเชื่อตามรายงานที่หัวหน้าสายวิชาเสนอมา การเยี่ยมห้องเรียนของครูใหญ่มีจำกัดและใช้เวลาน้อย ยิ่งโรงเรียนใหญ่เท่าไร เวลาที่ครูใหญ่มีให้แก่โครงการปรับปรุงการสอนของครูยิ่งน้อย ส่วนมากครูใหญ่มักจะให้คำแนะนำมากกว่าจัดให้มีการอบรม ครูใหญ่ทุกคนพยายามพัฒนาสมรรถภาพในการทำงาน และทำความเข้าใจในความรู้ทางการศึกษาใหม่ ๆ อยู่เสมอ ครูและนักเรียนมักไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผล และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ครูมองครูใหญ่ว่า เป็นผู้ซึ่งอาจช่วยแก้ปัญหาให้ได้ ครูส่วนมากยอมรับว่าครูใหญ่มีหน้าที่จะต้องประเมินครูด้วยการสังเกตการใช้แบบทดสอบ และการปรึกษาหารือ และครูยอมรับว่าครูใหญ่จำเป็นต้องใช้หัวหน้าสายวิชาช่วยในกระบวนการประเมินผล

พงษ์พิศ ทะคง (2526) วิจัยพบว่า โดยส่วนรวมการดำเนินงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การดำเนินงานด้านการจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอนและการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนการดำเนินงานด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการควบคุมการใช้หลักสูตรโดยส่วนรวม ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($t = 4.68$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะเห็นว่า ผู้บริหารและครูมีความแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 อยู่ 5 เรื่อง คือ ผู้บริหารจัดให้มีการตรวจสอบแผนการสอนแต่ละรายวิชาอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารจัดให้มีการสังเกตการสอนของครูในห้องเรียน ผู้บริหารจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลก่อนนำไปใช้ ผู้บริหารนำผลการประเมินเป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การบริหาร การแนะแนว และผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือวัดผลอันจะนำไปสู่การทำคลังเครื่องมือวัดผล ส่วนเรื่องที่ผู้บริหารและครูมีความเห็นไม่แตกต่างกันมี 2 เรื่อง คือ ครูสามารถสอนตามแผนการสอนที่ได้เตรียมการสอนไว้ และครูจัดทำแผนการสอนโดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ครบทุกจุดประสงค์

จักรพงษ์ ทับขวา (2531) ได้ศึกษาบทบาทในการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 9 ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการพัฒนาบุคลากร 10 ด้าน บทบาทสำคัญที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การประชุมและการมอบหมายงานพิเศษส่วนการฝึกอบรมในระยะสั้น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษางานไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน การระดมความคิด การจัดทัศนศึกษาดูงาน การปฐมนิเทศบุคลากรบรรจุใหม่ และการหมุนเวียนตำแหน่งปฏิบัติจริงในระดับน้อย สำหรับในด้านการปฏิบัติทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 10 ด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรพบ่า การขาดงบประมาณ มี

ปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรได้ไม่ทั่วถึง และครูปฏิบัติงานประจำมากไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความคิดเห็นโดยสรุปจะเห็นว่าบางส่วนจะมีความเห็นสอดคล้องกันในหลาย ๆ เรื่อง ในขณะที่ในบางเรื่องก็มีการมองสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงไม่สอดคล้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารหรือของครูในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน อันจะนำไปสู่คุณภาพการศึกษาต่อไป

ตอนที่ 7 กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณภาพของโรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน จึงใช้ประชากรที่เป็น ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน เป็นตัวแปรต้น ส่วนตัวแปรตามเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมเพื่อเข้าสู่การประกันคุณภาพ และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยและเกณฑ์เบื้องต้น 7 ด้าน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเอกชน ประเภทนอกระบบโรงเรียน ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน โดยเฉพาะ เป็นกรอบความคิดในการวิจัยได้ดังนี้

